

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Методичні рекомендації
до виконання тренінгу
(в рамках лабораторних робіт)
з навчальної дисципліни
"ІНВЕСТУВАННЯ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання**

Харків. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

Затверджено на засіданні кафедри фінансів.
Протокол № 1 від 25.08.2015 р.

Укладач Агапова М. Ю.

М 54 Методичні рекомендації до виконання тренінгу (в рамках лабораторних робіт) з навчальної дисципліни "Інвестування" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / уклад. М. Ю. Агапова. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 28 с. (Укр. мов.)

Подано методичні рекомендації до розроблення та проведення тренінгу, програму тренінгового навчання, методи, форми, техніки, вправи, які використовують у тренінгу, самостійну роботу студентів, систему контролю за тренінгом та оцінювання навчальних результатів студентів.

Рекомендовано для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання.

Вступ

Соціально-економічні зміни в Україні, процеси глобалізації, інтеграції та інформатизації суспільства зумовили нові вимоги до професійної підготовки фахівців із фінансів. Підготовка бакалаврів за напрямом "Фінанси і кредит" урахує сучасні тенденції розвитку світової та вітчизняної фінансової науки, орієнтована на підготовку компетентних фахівців, що володіють теоретичними знаннями і практичним умінням їх ефективно застосовувати в процесі формування та використання фінансових ресурсів у різних ланках фінансової системи.

Одним із напрямів забезпечення якості економічної освіти є запровадження в навчальний процес вищої школи сучасних педагогічних технологій, зокрема навчального тренінгу, який дозволяє, відповідно до сучасних вимог економічної галузі та стандартів вищої економічної освіти, здійснювати індивідуалізовану підготовку майбутніх фахівців економічного профілю.

Основна мета тренінгових занять полягає в тому, що професійна підготовка студента – це тренування нових навичок, необхідних для успішної роботи в умовах мінливого конкурентного середовища. Навичкам не можна навчитися, їх можна тільки тренувати. Тренінг надає змогу поєднати процес передачі нових знань із тренування практичних навичок.

Існує ряд переваг, завдяки яким тренінгова діяльність є важливим елементом формування професійних компетентностей майбутніх випускників напряму підготовки "Фінанси і кредит":

на тренінгах студенти мають можливість здобувати нові знання, набувати уміння та навички, експериментувати з різними типами відносин у малих та великих групах серед рівних за ієрархічним статусом партнерів;

студенти отримують якісний зворотний зв'язок не лише від тренера, а й від інших учасників тренінгового заняття;

студенти навчаються якнайдовше зберігати концентрацію уваги, тренують рівень запам'ятовування та інтенсивність розумових процесів за рахунок постійної зміни форм активності, що, у свою чергу, сприяє досягненню необхідного результату;

під час проходження тренінгу студентам властиво змінювати свої погляди, які раніше регламентували їхню поведінку, на більш гнучкі та ефективні;

обмін досвідом відбувається не лише із тренером, а й з іншими учасниками тренінгу.

Таким чином, одним із головних принципів тренінг-навчання є його зв'язок із змістом професійної діяльності й досвідом учасників, а також його спрямованість на постійне оновлення знань та формування відповідних компетентностей. Процеси ефективного навчання тісно пов'язані зі змінами настанов і стереотипів, із освоєнням нових можливостей і рішень. Будь-які зміни, у тому числі й навчального досвіду учасників тренінгу, відбуваються лише в тому разі, коли існує зацікавленість у їхній реалізації. Тому серед завдань викладача – формування бажаних настанов, нового відношення до справи, створення нової мотивації до змін, розроблення механізму для реалізації таких змін.

Проведення тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" має особливу актуальність, тому що дозволяє перевести у практичну площину систему здобутих теоретичних знань щодо розміщення та залучення фінансових ресурсів у ході реалізації інвестиційних проектів.

Із метою посилення практичної підготовки з фінансів доцільно проводити тренінгові заняття, під час яких студент максимально оволодіває новими знаннями, набуває нових навичок, переглядає власні цінності та пріоритети, коригує, удосконалює та розвиває певні якості та особливості своєї індивідуальності, обирає для себе такі форми та методи поведінки, які відповідають саме цій ситуації. Серед інших форм навчання саме тренінг дає можливість на 90 % засвоїти отриману інформацію.

1. Мета, завдання тренінгових занять та компетентності, що формуються

Цільовою аудиторією в ході проведення тренінгу є студенти III курсу, особливістю яких є знання теоретичної бази з фінансів, фінансового аналізу та інвестування, але відсутність достатніх умінь, навичок та досвіду використання цього інструментарію в реальних умовах.

Метою тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" є формування у студентів системи компетентностей щодо вибору джерела залучення ресурсів для фінансування інвестиційних проектів.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання, як:

1. Розподіл обов'язків та відповідальності у процесі розміщення або залучення інвестиційних ресурсів.

2. Презентація інвестиційних проектів та фінансових інтересів інвесторів.

3. Визначення ефективності інвестиційного проекту та доцільності залучення фінансових ресурсів.

4. Проведення переговорів суб'єктів господарювання з інвесторами.

5. Ухвалення рішення щодо джерела залучення та напряду розміщення інвестиційних ресурсів.

Запропоновані завдання з тренінгу сприятимуть належному опануванню базових питань навчальної дисципліни, набуттю навичок у практичному використанні здобутих знань, формуванню системи компетентностей.

Під час проведення тренінгу у студентів мають сформуватися певні професійні, особистісні та когнітивні компетентності.

Згідно з Національною рамкою кваліфікацій, перелік предметних компетентностей в аспекті тематики тренінгу та опис кваліфікаційних характеристик ("бакалавр") наведено в табл. 1.1. та додатку А.

Таким чином, **перелік професійних компетентностей**, що має бути сформовано, такий:

1) здатність розподіляти обов'язки та відповідальність у процесі вибору джерела фінансування інвестиційного проекту;

2) здатність розподіляти обов'язки та відповідальність у процесі залучення інвестиційних ресурсів;

3) здатність презентувати інвестиційний проект перед інвестором;

- 4) здатність проводити переговори з інвесторами;
- 5) здатність оцінювати ефективність інвестиційних проектів;
- 6) здатність визначати вартість інвестиційних ресурсів;
- 7) здатність ухвалювати рішення щодо вибору проектів для інвестування;
- 8) здатність ухвалювати рішення щодо вибору джерела залучення фінансових ресурсів для інвестування.

Таблиця 1.1

**Кваліфікаційні характеристики, якими мають володіти випускники
напрямку підготовки "Фінанси і кредит"
освітнього ступеня "бакалавр" після проходження тренінгу
на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу"**

Знання	Уміння	Комунікація	Автономність і відповідальність
<i>Компетентність</i> – здатність вирішувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у процесі залучення та розміщення інвестиційних ресурсів або навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки й характеризується комплексністю та невизначеністю умов			
Концептуальні знання щодо залучення та розміщення інвестиційних ресурсів, набуті у процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у процесі залучення та розміщення інвестиційних ресурсів	Вирішення складних непередбачуваних завдань і проблем у процесі залучення та розміщення інвестиційних ресурсів, що передбачає збирання та інтерпретацію інформації (даних), вибір методів та інструментальних засобів, застосування інноваційних підходів	Повідомлення інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду у процесі залучення та розміщення інвестиційних ресурсів, здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію	Управління комплексними діями або проектами, відповідальність за ухвалення рішень у непередбачуваних умовах. Відповідальність за розвиток професійного знання і практик команди, здатність до подальшого навчання

Перелік особистісних та когнітивних компетентностей:

- 1) здатність вирішувати нестандартні завдання;
- 2) здатність виявляти гнучкість мислення та креатив;
- 3) здатність налагоджувати міжособистісні відносини (здатність працювати в команді);
- 4) здатність до усної презентації;
- 5) здатність за умов великого завантаження якісно виконувати різні завдання, одночасно грамотно систематизуючи різні завдання за пріоритетністю;
- 6) здатність переробляти щораз більшу масу інформації та володіння інформаційними технологіями; навички в управлінні інформацією;
- 7) уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних інформаційних джерел;
- 8) здатність до критики та самокритики (критичне мислення; здатність формулювати критичні судження);
- 9) здатність формулювати думки та висловлювати їх;
- 10) здатність застосовувати знання на практиці;
- 11) здатність брати на себе відповідальність за ухвалені управлінські рішення.

2. Програма тренінгового навчання

Тренінг суттєво відрізняється від інших форм навчання. Він становить динамічну форму навчання, у ході якої відбувається активне засвоєння знань, умінь та навичок, що відповідає умовам сучасного життя. Доцільність застосування цього методу активного навчання полягає у практичній цінності, адже, окрім глибокого розуміння базових теоретичних положень, тренінг містить практичні тренування: розвиток здібностей, формування вмінь та навичок. Тренінг забезпечує не лише передачу знань, а й певний стан емоційного піднесення учасників, оскільки актуалізуються пізнавальні інтереси та прагнення до саморозвитку. Особливістю тренінгу є й те, що після його проходження кожен учасник має чіткі уявлення про те, як можна використати набуті навички найближчим часом.

Тренінг є актуальним методом роботи, оскільки вся група є активним учасником навчання; у ході тренінгового заняття здійснюється обмін між учасниками знаннями та проблемами, а також спільний пошук оптимальних рішень.

Організаційну структуру тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" наведено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

**Організаційна структура тренінгу на тему:
"Фінансове забезпечення інвестиційного процесу"**

Послідовність виконання навчальних процедур	Методи/види активності	Тривалість, хв
Вступна частина		
1. Вступне слово тренера (знайомство студентів із метою, завданнями, критеріями оцінювання та переліком компетентностей, які він отримає під час тренінгу)	Банки візуального супроводу	5
2. Знайомство (презентація тренера та учасників тренінгу)	Технологія "Коло"	5
3. Правила поведінки у процесі проведення тренінгу	Технологія "Коло", фліп-чарт	5
4. Визначення сподівань учасників від тренінгу	Технологія "Коло", фліп-чарт	5
5. Об'єднання учасників у групи та погодження графіка роботи	Технологія "Пазли"	5
Основна частина		
6. Лекція проблемного характеру на тему "Джерела фінансування інвестиційних проектів"	Лекція проблемного характеру, банки візуального супроводу	10
7. Дискусія на тему "Переваги та недоліки різних джерел фінансування інвестицій"	Метод мозкового штурму, фліп-чарт	10
Перерва	Кава-брейк	5
8. Видання вихідної інформації для кожної групи	Роздатковий матеріал	5
9. Підготовка та презентація інвестиційних проектів та інвесторів	Інформація мережі <i>Internet</i> , робота в малих групах	40
Перерва	Кава-брейк	10
10. Оцінювання ефективності інвестиційних проектів для інвестора та привабливості їхніх умов для суб'єктів господарювання	Робота в малих групах	20
11. Проведення переговорів з інвесторами		25
Перерва	Кава-брейк	5
Завершальна частина		
12. Ухвалення рішення щодо джерел залучення інвестиційних ресурсів та напрямів їхнього укладання	Робота в малих групах	15
13. Обговорення ухвалених рішень та результатів тренінгу	Презентація, групова дискусія	20
14. Підбиття підсумків та завершення роботи дня	Зворотний зв'язок (анкетування)	10
Усього		180

Таким чином, запропонований тренінг розраховано на два практичних заняття по 90 хвилин (разом 180 хв).

3. Змістова структура тренінгу

Перед початком тренінгу слід розглянути деякі особливості проведення кожного етапу тренінгового заняття.

Тренінг має такі основні частини:

1. Вступна (містить вправи на знайомство, становлення правил, розминку, очікування учасників, налаштування на тему тренінгу);

2. Основна (містить інтерактивні техніки, вправи на оцінювання групових процесів, стан розвитку групи);

3. Підсумкова (вправи на рефлексію та відновлення сил учасників, прощання, отримання зворотного зв'язку щодо результатів тренінгу й можливості застосування набутих навичок у реальному житті).

Змістову структуру тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Змістова структура тренінгу

Етапи	Змістові блоки	Очікувані результати
1	2	3
Вступний блок	Знайомство студентів із метою, завданнями, критеріями оцінювання та переліком компетентностей, яких вони набудуть під час тренінгу. Визначення очікувань від тренінгу. Визначення правил та умов тренінгу. Об'єднання студентів у малі групи для виконання завдань тренінгу	Визначення очікувань студентів від тренінгу. Формування робочого клімату. Ухвалення правил проведення тренінгу. Визначення критеріїв оцінювання результатів тренінгу. Формування 4 малих груп
Основний блок	Стисле висвітлення питань, які буде запропоновано для розгляду під час проведення тренінгу, із рекомендацією необхідної літератури (використання лекції проблемного характеру). Тренер, використовуючи метод мозкового штурму, пропонує розглянути переваги та недоліки різних джерел фінансування	Визначені переваги та недоліки різних джерел фінансування. Результати оцінювання ефективності інвестиційних проектів. Правила проведення переговорів із інвесторами

1	2	3
	Тренер дає завдання: пропонує представити об'єднану малу групу як суб'єкта господарювання або фінансову установу. Далі кожна мала група презентує себе, підкреслюючи основні фінансові інтереси та власні потреби. Оцінювання ефективності інвестиційних проектів та доцільності залучення коштів із різних джерел. Проведення переговорів із інвесторами та ухвалення рішення	
Підсумковий блок	Презентація результатів роботи (кожна група). Підбиття підсумків проходження тренінгу та завершення роботи. Обмін думками	Загальні рекомендації щодо вибору джерел фінансування Визначення напрямів та об'єктів інвестування

Ураховуючи структуру тренінгу, кожен із етапів складається із вправ і завдань, спрямованих на розвиток визначених особистісних і професійних компетентностей. У зв'язку із цим, слід детально розглянути ці вправи, відповідно до тренінгових етапів.

Вступну частину тренінгу спрямовано на залучення учасників тренінгу до спільної праці для досягнення спільних навчальних цілей. На цьому етапі студенти мають зацікавитися в досягненні мети тренінгу, подолати початкову стриманість і налаштуватися на активну роботу, замість пасивного спостереження. Обов'язковим є встановлення правил проведення тренінгу, дотримання яких допомагає організувати групу та створити умови для успішної роботи тренінгової групи. Крім цього, у межах вступної частини тренінгу необхідно виявити й обговорити власні цілі та очікування учасників. Під час проведення вправи кожен учасник записує свої очікування на стікер у формі пелюстки та, озвучивши їх, прикріплює на фліп-чарт із заздалегідь намальованим деревом, квіткою, пароплавом або потягом.

Далі формують 4 малих групи, відповідно до програми організації та змісту проведення тренінгу, обговорюють графік роботи: час роботи і перерви, наголошують про неможливість запізнень, звертаючись до правил.

Ураховуючи вимоги до проведення *основної частини тренінгу* пропонують таке змістове наповнення тренінгу з навчальної дисципліни "Інвестування" на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу".

Особливу увагу слід приділити змісту лекції проблемного характеру, згідно зі структурою проведення тренінгу на тему "Джерела фінансування інвестиційних проектів".

Лекція проблемного характеру починається зі ставлення проблеми, яку у процесі викладання матеріалу необхідно вирішити.

Лекція проблемного характеру активізує особистий пошук студентів та дослідницьку діяльність. Тренер створює проблемну ситуацію і спонукає студентів до пошуку рішення. Лекція проблемного характеру передбачає високу активність студентів і ефективність засвоєння інформації. Цього досягають шляхом самостійної роботи студентів під час лекції.

За допомогою лекції проблемного характеру забезпечено досягнення трьох основних дидактичних цілей: засвоєння студентами теоретичних знань, розвиток теоретичного мислення, формування пізнавального інтересу до змісту навчальної дисципліни та професійної мотивації майбутнього спеціаліста.

Вибір джерел фінансування проекту залежить від таких чинників, як масштаб проекту, фінансовий стан підприємства, рівень розвитку фінансових ринків, макроекономічні показники, рівень ризику проекту та ін. Зазвичай невеликі проекти фінансують переважно за рахунок внутрішніх джерел (нерозподілений прибуток підприємства), великі ж проекти вимагають залучення зовнішніх джерел (пайовий та борговий капітал).

Переважно на практиці проект фінансується на основі оптимального, що мінімізує витрати на залучення капіталу, поєднання перелічених методів.

Проведення дискусії щодо визначення переваг та недоліків кожного з джерел залучення інвестиційних ресурсів сприятиме розвитку критичного мислення, надасть змогу визначити власну позицію, сформувати навички у відстоюванні особистої думки, поглибити знання із цієї проблеми.

Далі кожна мала група отримає завдання, сутність якого полягає в такому: кожна з них імітує роботу або суб'єкта господарювання, який потребує фінансування, або інвестора (банк, венчурний фонд), який шукає напрями інвестування коштів. Завдання, які отримує кожна команда, наведено в табл. 3.2.

Вихідні дані для виконання завдання наведено в додатку Б.

Із метою підвищення ефективності роботи кожної команди необхідно виділити практичні результати роботи. Слід охарактеризувати послідовність досягнення кожного практичного результату, а саме:

1. Розподіл обов'язків за виконання певних видів робіт у ході проведення тренінгу, що буде сприяти розвитку почуття відповідальності за завдання, покладене на певного учасника команди.

2. Підготовку презентації інвестиційного проекту або фінансових інтересів інвестора ґрунтують на самостійному пошуку інформації, виокремленні основних його характеристик.

Таблиця 3.2

**Завдання для проведення тренінгу на тему
"Фінансове забезпечення інвестиційного процесу"**

Завдання для суб'єкта господарювання	Завдання для інвестора
1. Вам як співробітникам суб'єкта господарювання, яке потребує інвестиційні ресурси для модернізації своєї діяльності, необхідно залучити фінансові ресурси в необхідному обсязі з мінімальною вартістю	1. Вам як представнику інвестора необхідно визначити найбільш доцільний проект для інвестування фінансових коштів
2. Визначте обов'язки кожного учасника групи, які він має виконувати у процесі залучення інвестиційних ресурсів	2. Визначте обов'язки кожного учасника групи, які він має виконувати у процесі визначення напрямів вкладання інвестиційних ресурсів
3. Підготуйте презентацію вашого інвестиційного проекту	3. Підготуйте презентацію ваших фінансових інтересів та можливості
4. Оцініть пропозиції інвесторів щодо фінансування інвестиційного проекту	4. Оцініть ефективність поданих до розгляду інвестиційних проектів
5. Проведіть переговори з інвесторами щодо їхніх пропозицій	5. Проведіть переговори з компаніями щодо їхніх пропозицій
6. Підготуйте презентацію результатів роботи малої групи з обґрунтуванням доцільності певних розрахунків та управлінських рішень	6. Підготуйте презентацію результатів роботи малої групи з обґрунтуванням доцільності певних розрахунків та управлінських рішень

У процесі підготовки презентації інвестиційного проекту слід пам'ятати, що під час першої зустрічі з інвестором не потрібно перевантажувати презентацію деталями. Презентація проекту має тривати протягом 3 – 5 хвилин.

Залежно від того, який проект презентовано та для якого інвестора, акценти у презентації можуть бути різними. Так, наприклад, у презентації проекту для венчурного фонду доцільно зосередити увагу на сутності проекту, проблемі, яку він вирішує, потенційному ринку, обсягу та графіка фінансування, ефективності проекту, вигодах та можливостях виходу для інвестора. Якщо інвестором виступає банк, то його, перш за все, цікавлять ретроспективні дані компанії, її фінансові результати, тип і вартість забезпечення, джерела погашення та обслуговування боргового капіталу.

Презентація інвестора, зазвичай, містить інформацію безпосередньо про інвестора та його команду, його фінансові інтереси, галузеву належність, терміни та обсяги інвестування.

Крім того, будь-яка презентація може містити специфічну додаткову інформацію, що, на думку ініціатора проекту або інвестора, може сприяти реалізації його фінансових інтересів.

Після кожної презентації передбачено сесію запитань і відповідей.

3. Оцінювання пропозицій інвесторів щодо фінансування інвестиційного проекту та його ефективності сприятиме пошуку та обґрунтуванню інвестиційних рішень.

На цьому етапі інвесторам необхідно проаналізувати доцільність інвестицій, тобто ухвалити рішення про те, варто чи не варто вкладати гроші в той або інший проект. Оцінювання доцільності інвестицій потребує здійснення різного роду фінансово-економічних розрахунків, пов'язаних із потоками коштів у різні проміжки часу.

З іншого боку, ініціаторам проекту доцільно визначити доцільність залучати фінансові ресурси із запропонованих джерел. Основними показниками, що характеризують вартість капіталу підприємства загалом і окремих його складових зокрема, є такі:

вартість власного капіталу у формі звичайних і привілейованих акцій, нерозподіленого прибутку та амортизаційних відрахувань;

вартість позичкового капіталу у формі довготермінових і короткострокових банківських кредитів, облігаційних позичок тощо;

середньозважена вартість капіталу підприємства.

4. Проведення переговорів щодо висунутих пропозицій інвесторів і компаній та обґрунтування ухвалених рішень дозволить навчитися вести ефективні переговори, брати на себе відповідальність за ухвалені рішення.

На стадії переговорів інвестор та ініціатор проекту, який хоче отримати фінансування, докладають зусиль для того, щоб дійти згоди щодо заходів, необхідних для забезпечення успіху проекту. Після проведення переговорів складають протокол намірів, меморандум або інші документи, що відображають досягнуті домовленості.

Офіційні переговори дають останній шанс переконати іншу сторону погодитися на компромісне рішення або змінити план проекту так, щоб усунути причину конфлікту.

Під час проведення тренінгу учасникам потрібно використати знання з різних напрямів, різних дисциплін. Учасники мають об'єднати свої зусилля,

навчитися працювати однією командою та ухвалювати реальні, обмірковані, зважені рішення.

Ефективне проведення тренінгу з дисципліни "Інвестування" передбачає ретельний вибір методів, прийомів і засобів організації навчальної діяльності.

У процесі тренінгу може бути використано більшість відомих активних методів, які забезпечують виконання таких завдань, як:

- розвиток ініціативи самостійного формування та висловлювання суджень;

- сприяння професійному розвитку учасників, заохочення до ухвалення рішень;

- створення умов для вияву різних видів компетентності;

- сприяння розвитку впевненості, ініціативності та майстерності;

- визначення набутого професійного досвіду учасників;

- створення умов для творчості та інноваційного пошуку;

- поєднання учасників у робочі команди, стимулювання їхньої ефективної роботи та взаємонавчання.

4. Самостійна робота студентів

Невід'ємною частиною будь-якого тренінгу є самостійна робота (СР) його учасників, яка полягає в індивідуальному оволодінні певними компетентностями на основі власного мінімального досвіду та отриманих знань. Водночас самостійну роботу має бути також організовано тренером, вона перебуває під його контролем.

У контексті тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" самостійна робота передбачає два блоки:

- позааудиторну самостійну роботу;

- аудиторну самостійну роботу.

Самостійну роботу з тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" доцільно проводити на попередньому етапі. У ході підготовки до проведення тренінгу (за тиждень) академічна група студентів отримує завдання, зміст якого полягає в тому, що кожному учаснику тренінгу необхідно ознайомитися з теоретичним підґрунтям до теми тренінгового заняття, зокрема джерелами фінансування інвестицій, методам оцінювання ефективності інвестиційних проектів та визначенням вартості різних елементів капіталу та його середньозваженої вартості. Основою

для виконання цього завдання можуть бути лекційні матеріали, практичні задачі та завдання, які розглядали в межах практичних та лабораторних занять.

Під час видачі завдання для самостійної роботи студентам необхідно не тільки пояснити сутність завдання, яке вони мають виконати, а ще й акцентувати увагу на значущості виконання цього завдання, оскільки від якості виконання самостійної роботи залежить результат роботи малої групи у ході тренінгу.

Аудиторна самостійна робота студентів є важливим компонентом навчальної діяльності, оскільки сприяє формуванню творчих здібностей та професійних компетентностей студентів. Основою аудиторної самостійної роботи є інтерактивна навчальна діяльність, яку створено шляхом творчого спілкування між студентами та викладачем і сприяє перетворенню процесу навчання з накопичення знань на розширення свідомості студентів за рахунок практичного використання навичок і вмінь у повсякденних реаліях.

5. Система контролю та оцінювання навчальних результатів студентів

Оцінювання результатів тренінгу має на меті перевірку здатності учасника тренінгу продемонструвати ступінь засвоєння нового матеріалу, зростання знань та вдосконалення навичок.

Наголос роблять на поліпшенні здатності студента використовувати нову інформацію та набуті навички для досягнення особистих та професійних цілей, готовності студента генерувати власні ідеї та знаходити способи вирішення можливих проблем. Це передбачає, що студент критично ставиться до масиву наданої інформації й концентрує зусилля на найбільш доречних аспектах підготовки.

Продуктування нових ідей та стратегії долаття труднощів лежить в основі організації тренінгового процесу і визначення методів оцінювання його результатів.

Контрольні заходи оцінювання знань спрямовано на те, щоб визначити, чи розуміють студенти довгострокову мету свого навчання, та побачити, як саме вони застосовуватимуть нові знання та навички.

Під час оцінювання роботи студентів та міні-груп на занятті з використанням методів активного навчання застосовують специфічні критерії, що враховують особливості поведінки людини в міжособистісних стосунках.

У рамках тренінгу на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу" рекомендовано здійснювати поточний та підсумковий контроль.

Систему контролю наведено в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

**Система контролю за тренінгом на тему
"Фінансове забезпечення інвестиційного процесу"**

Характеристики контролю	Поточний	Підсумковий
Періодичність, тривалість	Протягом тренінгу	Після проведення тренінгу
Форма проведення	Моніторинг активності роботи в малих групах	Презентація результатів малих груп, звіт
Шкала оцінювання	За 10-бальною шкалою. Оцінка становить 50 % від загальної	За 10-бальною шкалою. Оцінка становить 50 % від загальної

Попередній контроль здійснюють за тиждень до проведення тренінгу та має на меті визначення теоретичної та практичної підготовки учасників до тренінгової роботи.

Поточний контроль здійснюють у вигляді наскрізного моніторингу ступеню активності та сформованості компетентностей. Цей контроль охоплює основну частину роботи, яка складається з виконання практичних та аналітичних завдань.

Для прозорості оцінювання необхідно, щоб обов'язки та відповідальність учасників малої групи було розподілено та чітко визначено критерії оцінювання (табл. 5.2).

Підсумковий контроль здійснюють у вигляді презентації результатів роботи малої групи та оформлення звіту за результатами тренінгу. Необхідною умовою є участь кожного учасника як у презентації, так і оформленні звіту.

Для прозорості оцінювання необхідно чітко визначити критерії та довести їх до відома учасників тренінгу (табл. 5.3).

Таблиця 5.2

Критерії оцінювання у процесі здійснення поточного контролю

Критерії	Бали
1. Зацікавленість та активна участь у роботі малої групи	2
2. Правильність виконання завдань, у тому числі:	6
правильно обрано алгоритм розрахунків	1
правильно підібрано інформацію для розрахунків	1
уміння відстоювати власну точку зору	2
високий ступінь обґрунтованості висновків та рішень	2
3. Уміння працювати у команді	2
Усього	10

Таблиця 5.3

Критерії оцінювання при проведенні підсумкового контролю

Критерії	Бали
1. Уміння щодо презентації результатів, у тому числі	6
наочність презентації	2
дотримання регламенту	1
обґрунтованість відповідей на запитання	3
2. Уміння щодо оформлення звіту, у тому числі:	4
дотримання правил оформлення звіту	1
повнота інформації, відображеної у звіті	2
правильність результатів розрахунків, відображених у звіті	1
Усього	10

Загальна оцінка кожного студента – учасника тренінгу буде складатися із суми оцінок за трьома видами контролів (попереднім, поточним, підсумковим), помноженим на вагомість кожної оцінки в загальній. Контрольно-оцінні заходи під час проведення тренінгу мають охоплювати не тільки ступінь сформованості компетентностей безпосередньо учасників тренінг-навчання, а й ступінь ефективності самого тренінгу.

Інформацію про ефективність тренінгу можна отримати за допомогою бланків зворотного зв'язку (додаток В).

Між цими двома результатами є тісний взаємозв'язок: якщо сам тренінг розроблено та проведено так, що він не сприяє формуванню та розвитку задекларованих компетентностей, то не слід сподіватися на високі результати учасників, наприклад, під час проведення незалежного оцінювання.

Висновки

Розроблення та впровадження в економічну освіту системи тренінгів за різними напрямками підготовки фахівців для економіки й бізнесу є необхідною умовою формування їхніх професійних навичок і забезпечення їхньої конкурентоспроможності на ринку праці. Основне завдання тренінгів, відповідно до сучасних вимог економіки і стандартів освіти, здійснювати індивідуалізовану підготовку спеціалістів, ураховуючи потреби їхньої мобільності та ефективності, вирішення пріоритетних та актуальних питань практичної діяльності.

Тренінг – це форма активного навчання, спрямована на відпрацювання та розвиток певних компетентностей. Із початкової дисципліни "Інвестування" тренінг необхідно проводити на тему "Фінансове забезпечення інвестиційного процесу", що дозволить не тільки закріпити теоретичні знання студентів на цю тематику, а й дозволить відпрацювати навички у виборі проектів для інвестування, оцінюванні ефективності інвестиційних проектів, виборі джерел фінансування.

Тренінг дозволяє виділити ключові елементи навчального матеріалу; визначити пріоритети в моделях професійно значущої поведінки, професійного розвитку; створити можливості для практичного відпрацювання сформованих умінь та їхнього закріплення; продемонструвати студентам значущість наданої інформації для успішної професійної діяльності; забезпечити зворотній зв'язок щодо результатів засвоєння навчального матеріалу.

Рекомендована література

1. Афанасьєв М. В. Тренінг формування компетенцій з економіки підприємства : навч. посіб. / М. В. Афанасьєв, І. В. Гондарєва, Д. О. Тищенко. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 328 с.
2. Дамодаран А. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов / А. Дамодаран ; пер. с англ. – М. : Альпина Бизнес-Букс, 2004. – 1342 с.
3. Дука А. П. Теорія та практика інвестиційної діяльності. Інвестування : навч. посіб. / А. П. Дука. – К. : Каравела, 2012. – 432 с.
4. Інвестування / [В. М. Гриньова, В. О. Коюда, Т. І. Лепейко та ін.] ; за ред. В. М. Гриньової. – Х. : ХДЕУ, 2008. – 464 с.
5. Методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт із навчальної дисципліни "Інвестування" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" денної форми навчання / укл. В. О. Калишенко, О. В. Слуцька. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 41 с.
6. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з навчальної дисципліни "Інвестування" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / укл. В. О. Калишенко, О. В. Слуцька. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 42 с.
7. Методичні рекомендації до самостійної роботи з навчальної дисципліни "Інвестування" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / укл. В. О. Калишенко, О. В. Слуцька. – Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 36 с.
8. Омелянович Л. О. Інвестування : підручник / [Л. О. Омелянович, О. В. Веретенникова, О. Ю. Руденок та ін.] ; за ред. Л. О. Омелянович. – К. : Знання, 2012. – 278 с.
9. Про інвестиційну діяльність : Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.
10. Про інноваційну діяльність : Закон України № 40-IV від 04.07.2002 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.
11. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України № 3480-IV від 23.02.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>.

12. Сазонець І. Л. Інвестування : підручник / І. Л. Сазонець. – К. : ЦУЛ, 2011. – 312 с.
13. Торн К. Тренінг. Настольная книга тренера / К. Торн, Д. Маккей. – СПб. : Питер, 2002. – 208 с.
14. Финансовые инструменты / под ред. Ф. Фабоцци ; [пер. с англ. Е. Востриковой, Д. Ковалевского, М. Орлова]. – М. : Эксмо, 2010. – 864 с.
15. Шарп У. Инвестиции / У. Шарп, Г. Александер, Дж. Бэйли ; пер. с англ. – М. : ИНФРА-М, 2001. – 1028 с.

Додатки

Додаток А

Таблиця А.1

Зміст та структура професійних компетентностей, що формуються під час тренінгу

Компетентності	Знання	Уміння	Мінімальний досвід	Практичні результати
1. Здатність розподіляти обов'язки та відповідальність у процесі залучення інвестиційних ресурсів	Знання управлінських функцій (планування, організація, мотивація та контроль у процесі залучення інвестиційних ресурсів)	Уміння структурувати завдання щодо залучення інвестиційних ресурсів та розподіляти їх між учасниками	Ознайомлення з функціональними обов'язками та посадовими інструкціями фінансових менеджерів та фінансових директорів	Розподіл обов'язків та відповідальності за етапи залучення інвестиційних ресурсів між учасниками у процесі ухвалення рішень
2. Здатність розподіляти обов'язки та відповідальність у процесі вибору проекту для інвестування	Знання управлінських функцій (планування, організація, мотивація та контроль у процесі фінансування інвестиційних проектів)	Уміння структурувати завдання щодо розміщення інвестиційних ресурсів та розподіляти їх між учасниками	Ознайомлення з функціональними обов'язками та посадовими інструкціями фінансових менеджерів та фінансових директорів	Розподіл обов'язків та відповідальності за етапи розміщення інвестиційних ресурсів між учасниками в процесі ухвалення рішень
3. Здатність ухвалювати рішення щодо джерел фінансування інвестиційних проектів з огляду на мінімізацію їхньої вартості	Знання переваг і недоліків різних джерел фінансування інвестиційних проектів. Знання методів та підходів до оцінювання вартості фінансових ресурсів, залучених із різних джерел	Уміння використовувати методичне забезпечення оцінювання вартості різних елементів капіталу. Уміння оцінювати середньозважену вартість капіталу	Розуміння сутності концепції вартості капіталу	Визначення структури капіталу та джерел його фінансування
4. Здатність ухвалювати рішення щодо вибору проектів для інвестування	Знання методів оцінювання ефективності інвестиційних проектів	Уміння визначати ефективність інвестиційних проектів	Розуміння фінансової звітності, сутності показників, що характеризують ефективність інвестиційного проекту	Визначені перспективні проекти для інвестування

Вихідні дані для виконання завдання тренінгу

Суб'єкт 1 – публічне акціонерне товариство "СНГ Банк"

ПАТ "СНГ Банк" є одним із найбільш інноваційних банків світу, який володіє довготерміновими ресурсами в обсягах, що дозволяють реалізовувати великі інвестиційні проекти.

Ураховуючи сучасний політичний та економічний стан в Україні, ПАТ "СНГ Банк" зацікавлений у фінансуванні інноваційних високорентабельних суб'єктів господарювання, зі значною часткою ринку.

Умови інвестиційного кредитування:

Термін кредитування – до 36 місяців.

Термін розгляду заяви – 5 – 7 днів.

Відсоткова ставка – фіксована, 23 – 28 % (визначається банком індивідуально для кожного клієнта).

Погашення – за індивідуальним графіком.

Забезпечення – 150 % від суми кредиту.

Додаткові умови – частка позичкового капіталу у структурі капіталу не більш ніж 45 %.

Крім того, ПАТ "СНГ Банк" зацікавлений у залученні фінансових ресурсів від фізичних та юридичних осіб у формі депозитів на термін 6 – 12 місяців під 18 – 20 % річних.

Суб'єкт 2 – венчурний фонд True Investment

Головне завдання венчурного фонду *True Investment* – залучити кошти від інвесторів і спрямувати їх у високоприбутковий бізнес.

Найбільш відповідальний етап роботи венчурного фонду – пошук потенційних об'єктів для інвестування – підприємств, що працюють і володіють якимось нематеріальним активом, утілення якого в перспективі може дати вагомий прибуток.

Венчурний фонд націлений на придбання частки (або пакету акцій підприємства), тим самим інвестуючи в підприємство кошти. Юридичне оформлення цього питання може бути різним: від випуску додаткової емісії акцій акціонерного товариства до збільшення статутного капіталу товариства. Фонд не прагне придбати контрольний пакет компанії. Головна мета фонду – це інвестування коштів у ризикований, але високоприбутковий інвестиційний проект, який дозволить підприємству "вирости", збільшити свої активи за 3 – 5 років у декілька разів.

Після закінчення 10 років від моменту інвестування (максимальний термін інвестування), коли активи підприємства, у яке інвестувалися кошти, помітно збільшаться, венчурний фонд хоче продати свої акції (або частку) співвласникам або третім особам, заробляючи на цій операції. Фіксована купона дохідність – 50 %.

Активи венчурного фонду *True Investment* становлять 15 млн у цінних паперах (у тому числі 5 млн – облігації з терміном погашення 2 роки) і 5 млн коштів. 100 % пасивів – власний капітал.

Суб'єкт 3 – компанія Legenda

Компанія *Legenda* – молода, невелика компанія, діяльність якої пов'язано з будь-якою інноваційною технологією.

Компанія має комплекс технічних розробок щодо створення унікальних виробів і систем для електронакопичення та перетворення електричної енергії на механічну й енергосилових комплексів на основі розроблених систем накопичення та перетворення електроенергії.

Сьогодні компанія *Legenda* планує реалізувати проект щодо впровадження наукових розробок у виробництво, для чого потребує інвестицій у розмірі 10 млн дол. для придбання виробничого обладнання.

Активи підприємства складаються з нематеріальних активів, які оцінюють у 7 млн дол., матеріальних активів – 0,1 млн дол. Частка позичкового капіталу – 10 %.

За оцінками компанії дисконтований термін окупності проекту – 7 років. Додатковий річний прибуток у разі виведення продукту на ринок – 2,5 млн дол.

Суб'єкт № 4 – НВП "Укртрансенерго"

НВП "Укртрансенерго" – велике підприємство загальнодержавного значення, продукція якого є затребуваною як на внутрішніх, так і на зовнішніх ринках.

Серед актуальних проблем, що стоять перед підприємствами різних галузей промисловості, можна виділити високу енергоємність виробничих процесів і нераціональність використання енергоресурсів. Отже, стратегією НВП "Укртрансенерго" передбачено реалізацію проекту із проведення досліджень щодо розроблення нових технологій, що дозволить, з одного боку, випускати інноваційну енергозберігальну продукцію та розширити ринки збуту, а з іншого – завантажити виробниче обладнання (замість морально застарілої продукції).

Для цього НВП "Укртрансенерго" необхідно залучити 6,5 млн дол., оскільки воно має лише 10 % вартості проведення досліджень. Частка позичкового капіталу підприємства – 70 %.

За оцінками аналітиків компанії дисконтований термін окупності інвестиційного проекту – 5,5 років. Додатковий річний прибуток у разі виведення продукту на ринок становитиме 3 млн дол.

Анкета оцінювання результативності тренінгу

Дата, місце проведення _____

Назва тренінгу _____

Будь ласка, оцініть проведене тренінгове заняття

Питання	Відповідь
1. Наскільки відповідав зміст тренінгу Вашим професійним потребам та інтересам? Потрібне підкресліть	а) повністю; б) значною мірою; в) дуже мало
2. Як би Ви оцінили такі пункти (4 – дуже добре, 3 – достатньо, 2 – слабо, 1 – дуже погано)?	Актуальність _____. Інформативність _____. Практичність _____
3. Чи відчуваєте Ви потребу в продовженні таких видів тренінгів у подальшому?	а) так; б) ні
4. Що було для Вас найбільш корисно?	
5. Які, на Ваш погляд, матеріали (методичні рекомендації, роздатковий матеріал, програми та ін.) необхідно розробити для більш ефективного вирішення завдань тренінгу?	
6. Яке Ваше загальне враження від заняття? Потрібне підкресліть	а) дуже сподобалося; б) нормально; в) марнування часу
7. Які три найбільш важливих для Вас висновку Ви можете зробити за результатами проведеного тренінгу?	1. _____ 2. _____ 3. _____

Будь ласка, висловіть свої зауваження, побажання, пропозиції щодо проведеного тренінгу.

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Дякуємо за співпрацю!

Зміст

Вступ.....	3
1. Мета, завдання тренінгових занять та компетентності, що формуються.....	5
2. Програма тренінгового навчання	7
3. Змістова структура тренінгу	9
4. Самостійна робота студентів	14
5. Система контролю та оцінювання навчальних результатів студентів	15
Висновки.....	18
Рекомендована література.....	19
Додатки.....	21

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Методичні рекомендації
до виконання тренінгу
(в рамках лабораторних робіт)
з навчальної дисципліни
"ІНВЕСТУВАННЯ"
для студентів напряму підготовки
6.030508 "Фінанси і кредит"
усіх форм навчання**

Укладач **Агапова** Марія Юріївна

Відповідальний за випуск *Журавльова І. В.*

Редактор *Доценко О. Г.*

Коректор *Міхно В. В.*

План 2016 р. Поз. № 41.

Підп. до друку 30.06.2016 р. Формат 60 x 90 1/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Ум. друк. арк. 1,75. Обл.-вид. арк. 2,19. Тираж 50 пр. Зам. № 107.

Видавець і виготівник – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*